

O 'sametu' v chebské knihovně

Příspěvek do portálu Knihovny.cz k průběhu 17. listopadu 1989 v českých knihovnách

Rozhovor s pamětnicemi atmosféry před třiceti lety v Chebu - Mgr. Marii Mudrovou (vlevo), která v chebské knihovně pracuje od roku 1970, a Ivonou Lesákovou, jež nastoupila v roce 1988.

V jaké pozici jste před sametovou revolucí pracovaly, případně angažovaly jste se nějak?

M. Mudrová: Byla jsem v té době vedoucí oddělení pro dospělé čtenáře a zástupkyní ředitelky knihovny Mgr. Bohuslavy Kojanové. Jako nestraník jsem byla několik volebních období poslankyní Okresního národního výboru (ONV) v Chebu. Působila jsem už tehdy také na postu předsedkyně odborové organizace. V září 1989 jsem podepsala petici Několik vět - v chebském divadle, kde se kolem toho točil herec Jiří Žák.

I. Lesáková: V knihovně jsem tenkrát byla krátce, a to hned v oddělení pro dospělé, kde jsem dosud. Předtím, konkrétně v roce 1983, jsem chtěla z ČSSR emigrovat, ale nakonec jsem to, stručně řečeno, prošvihla... Před nástupem do knihovny jsem pracovala v kanceláři, kde jsme museli být všichni nějak organizováni. Byla jsem proto ráda, že na novém působišti jsem do ničeho podobného nebyla tlačena.

Jak jste osobně prožívaly 17. listopad a následné dny?

M. Mudrová: Když jsem se dozvěděla o připravované manifestaci v Praze na Albertově, kde už se očekávaly protesty, vzala jsem si dovolenou, abych tam mohla být. Vyslechla jsem projevy a vydala se s ostatními pochodem na Vyšehrad k hrobu Máchy. Část lidí pak chtěla směřovat do centra. Měla jsem sraz s herečkou Věrou Vážanskou, s kterou jsem se znala z chebského divadla, a tak jsem před Národní třídou odbočila dřív a zamířila na metro. Šly jsme pak do Gongu, kde už nám na konci představení nějakí studenti líčili, co se stalo.

Byla jsem s manželem domluvená, že v sobotu 18. listopadu přijede do Prahy, abychom společně pokračovali do slovenských lázní Dudince na týdenní svatební cestu. Snažili jsme se pak ovšem chytat zprávy, co se dalo, dokonce jsme si koupili přenosné rádio. Až po několika dnech se naše média konečně probudila.

I. Lesáková: Pařili jsme tehdy v divadelním klubu. Tam také záhy dorazily zvěsti o brutálním zásahu na Národní třídě a dalších událostech v Praze. Byli jsme z toho všichni v pořádném šoku. Žádné oficiální informace hned nebyly, naštěstí jsme ale chytaly zprávy ze Západu. A krátce nato také začali do Chebu přijíždět přímí účastníci, studenti. Vybavuji si rovněž fámou, že na Národní zůstal jeden mrtvý...

Byla jsem pak pořád v divadle, snad jsem ani nespala, a z divadla jsem chodila rovnou do práce. Vzpomínám si, že při jedné z diskusí na náměstí se přítomným vysokoškolákům z Prahy dokonce nadávalo - že studují za naše peníze a rebelují. Také se jich někteří účastníci hned zastali.

Manžel říkal: „Raději budu chodit jen já, kdyby se něco zvirtlo.“ Tak to tenkrát opravdu chodilo... Lidé se do té doby báli nějak projevat, zpravidla spíš bývali do něčeho tlačeni. Nic příjemného.

Co kolegyně a kolegové v knihovně, zapojovali se?

I. Lesáková: Bylo to hned v týdnu od 20. listopadu, kdy také do knihovny, hned zrána, přijeli studenti. Ptali se, jaké máme informace, a popsali vývoj událostí v Praze. Mám za to, že zatímco v chebském divadle už se mluvilo hodně nahlas, v knihovně tomu tak ještě pár dnů nebylo. Lidé jsou ovšem opatrní, chvíli se k mnohým dostávaly jen kusé informace a to nestačilo. V knihovně jsme se pak domluvili, že se 27. listopadu zúčastníme manifestace na náměstí při generální stávce.

M. Mudrová: Když jsme se s manželem vraceli ze Slovenska, stihli jsme se zastavit v Praze a zacinkat klíči na jedné z manifestací na Letné. Atmosféra byla opravdu krásná. Lidé byli vstřícní, spořádaní. Také na každou výzvu, aby udělali uličku, hned ustoupili. Vrátili se mi vzpomínky na Srpen 1968...

V knihovně vždy dělali inteligentní lidé, vždy tu také bylo liberální prostředí. Jako odborář si vybavuji praktickou otázku před 27. listopadem - nebyly žádné zkušenosti se zapojením do stávky. Ale že bychom jako knihovna nešli, to skutečně nepřipadalo v úvahu. Jen paní ředitelka řekla, že zůstane na pracovišti. Opravdu nikomu však nebránila.

Kdy se pak události projeví přímo v knihovně? Jak postupoval tehdejší zřizovatel - ONV?

M. Mudrová: Jako poslankyně ONV, nestraník, jsem byla oslovena, abych se stala místopředsedkyní na okrese pro oblast zdravotnictví, školství a kultury. To jsem od ledna do konce roku 1990 skutečně vykonávala. Měla jsem za úkol vyměnit vedoucí odborů ONV, ale nešlo o žádné sekýrování. Hledali jsme nové lidi a čekali, až si dosavadní najdou práci. Nějaké pokyny konkrétně ke knihovně se nepřijímaly.

I. Lesáková: Začali jsme postupně vyřazovat literaturu, která měla být do té doby lidem na očích - zejména vše, co potřebovali straníci ke studiu na VUMLu (Večerní univerzita marxismu-leninismu). A také pověstná díla z padesátých a dalších let, sjezdy a další stranické brožury, metodické příručky atd. O marxismu, leninismu a dalších teoriích se lze u nás samozřejmě dozvědět dosud.

M. Mudrová: Nastala pak vlna odvolávání ředitelů kulturních zařízení a i v Chebu se chystala výběrová řízení do čela galerie, muzea, divadla, knihovny. Dostalo se mi informace z odboru kultury ONV, že se to chystá i na naši ředitelku. My jsme ale změnu nechtěli a postavili jsme se za ní. Byla ve vedení knihovny krátce, od roku 1988 - po odchodu Jaroslavy Tomandlové do důchodu. Přes členství v KSČ to byla výborná knihovnice, odbornice, slušná ženská... A ona úřednice z odboru kultury pak měla hrozný průšvih, že nám to prozradila.

Jaký byl Váš největší zážitek z událostí před 30 lety? Jak hodnotíte dnešek?

I. Lesáková: Nejkrásnější pro mě jednoznačně byla návštěva prezidenta Václava Havla v Chebu. Na náměstí jsem tenkrát stála i s malým synkem a byl to pro mě úžasný zážitek. Měla jsem konečně pocit, že to klaplo.

Dnes snad nějaké větší zklamání rozhodně neprožívám. A ono vše kolem nás? Tak to prostě je, taková zkrátka jsme. Máme se líp!

M. Mudrová: Měla jsem hroznou radost, že se to konečně povedlo, když zklamání po Jaru 1968 bylo obrovské... Asi rok jsem nosila trikoloru, četla jsem a sledovala, co se dalo, a věřila, že se to vyvíjí dobře.

Ztotožňuji se s názorem Františka Koukolíka, neuropatologa a publicisty: Lidé jsou zvláštní povahy. Čím se mají líp, tím větší drobnosti jim vadí.

PhDr. Martina Kuželová, ředitelka Městské knihovny v Chebu